

הכנס השנתי של איגוד המתכננים, 15-16 במרץ 2018

איתור מוקדות (hotspots) חיוניות לשמירת טבע בישראל

הילה גיל, לירון אמדור, יואב שגיא, אמיר פרלברג ואורי רמון

רמת ההגנה הסטטוטורית על שטחים טבעיים ומיוערים בישראל

רקע:

- ❑ ישראל מאופיינת במגוון ביולוגי גבוה, אך גם בצפיפות אוכלוסין מהגבוהות בעולם
- ❑ שטחים גדולים שבהם ערכי טבע חשובים מוגנים כשמורות טבע, אך בעיקר בנגב

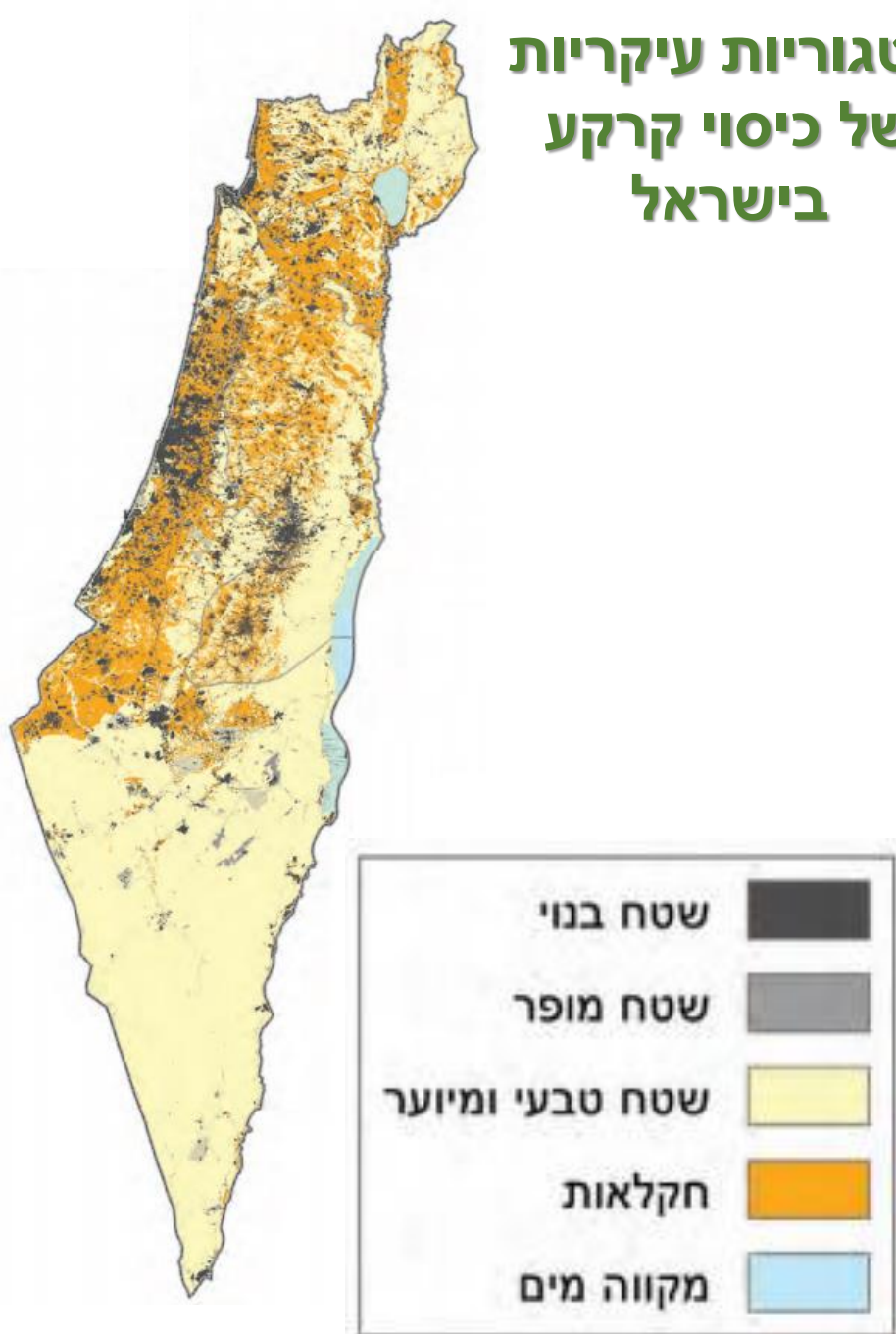

קטגוריות עיקריות של כיסוי קרקע בישראל

רקע:

- לעומת זאת, במרכז הארץ ובצפונה (שם מרבית האוכלוסייה) – אתרים רבים, קטנים ומקוטעים, בעלי מגוון ביולוגי וחשיבות אקולוגית גבוהים
- הרס וקיטוע בתי-הגידול בשל: בנייה, חקלאות, תעשייה, מינים פולשים, זיהום ועוד...

המטרה:

הפניית תשומת לב ומשאבי גופי תכנון, שימור וביצוע לאתרים אלו, ולהגן עליהם כך שיסייעו
בשימור מירבי של המגוון הביולוגי בישראל

בריכת החורף ברחובות

מלחת נחל נעמן

נחל שיח

השיטה:

□ התמקדות באתרים קטנים

□ זרוע מקבילה להכרזת שמורות (בד"כ בשטחים נרחבים)

בריכת החורף ברחובות

מלחת נחל נעמן

נחל שיח

השיטה:

□ איתור, מיפוי וסיווג אתרים בעלי חשיבות רבה למגוון הביולוגי בישראל

אלמוות ארץ-ישראלי

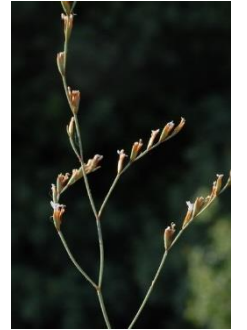
ציפורנית זעירה

חוף שבי ציון

בקיה אנטולית

עדעד הגליל

ארכובית החוף

מחרוזת קשתית

חלבולב שרוע

לוטוס קרח

השיטה:

- תיאור מצבם והאיומים עליהם

אלמוות ארץ-ישראלי

ציפורנית זעירה

ארכובית החוף

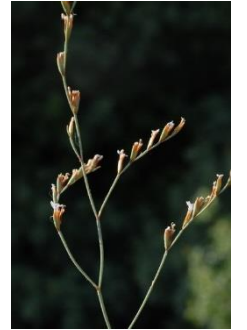
מחרוזת קשתית

חוף שבי ציון

בקיה אנטולית

עדעד הגליל

חלבולב שרוע

לוטוס קרח

השיטה:

□ בחירת האתרים מוכוונת-מינים: מינים שהשמירה עליהם באתר חיונית להבטחת קיומם בישראל

אלמוות ארץ-ישראלי

ציפורנית זעירה

ארכובית החוף

מחרוזת קשתית

חוף שבי ציון

בקיה אנטולית

עדעד הגליל

חלבולב שרוע

לוטוס קרח

קריטריונים לבחירת האתרים – ערכיות:

□ אתר שבו מינים רבים נדירים/בסכנת הכחדה

□ האתר היחיד בישראל/בעולם של מין מסוים

□ אחד ממספר קטן של אתרים בישראל, ובעל יתרון מבחינת מצב/גודל

האוכלוסייה או פרקטיות השימור

□ אתר המייצג מערכת אקולוגית מאוימת

בת-אורז משושה

לשישית מקומטת

קיצנית אשכולית

געדת הביצות

נענת המים

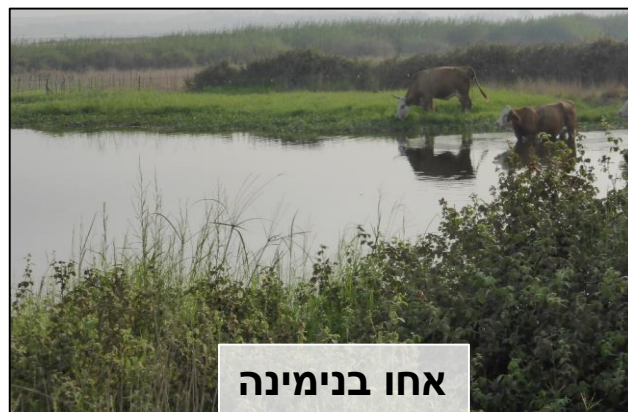
ורד צידוני

נטופית רפואית

ערבז החוף

אחו בנימינה

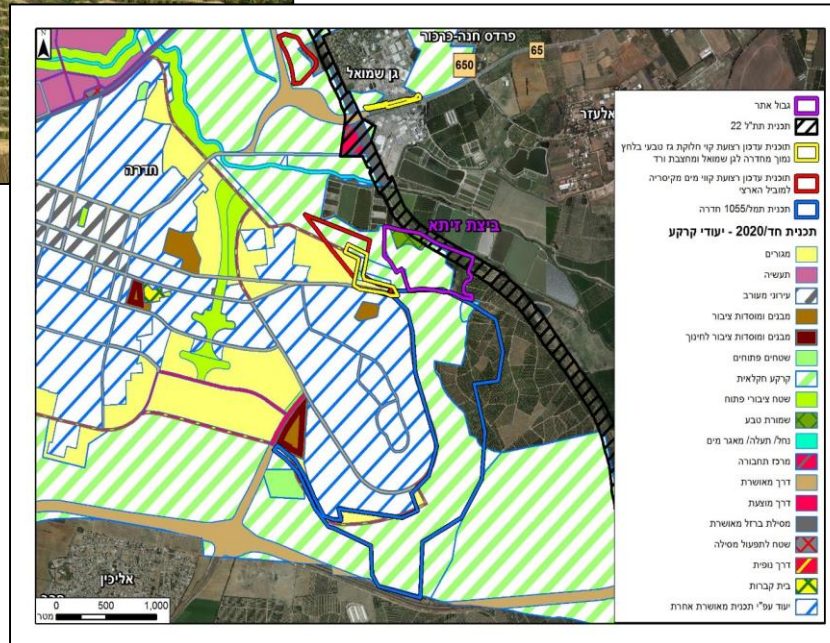
קריטריונים לבחירת האתרים - איומים:

□ איומים טכנוניים

□ איומים ממשקיים

□ קיטוע: קישוריות נמוכה לשטחים טבעיים

בסביבה

תוצאות:

1. איתור, מיפוי ותיאור ראשוני של אתרים:

□ מופו 350 אתרים בממשק ממ"ג אינטרנטי

□ אופיינו ערכי הטבע והאיומים בכל אתר

□ פותחו מדדים לדירוג האתרים

□ בוצע דירוג כמותי של האתרים

איתור מוקדות (hotspots) לחינניות לשמירת טבע בישראל

תוצאות:

2. שיתוף הציבור

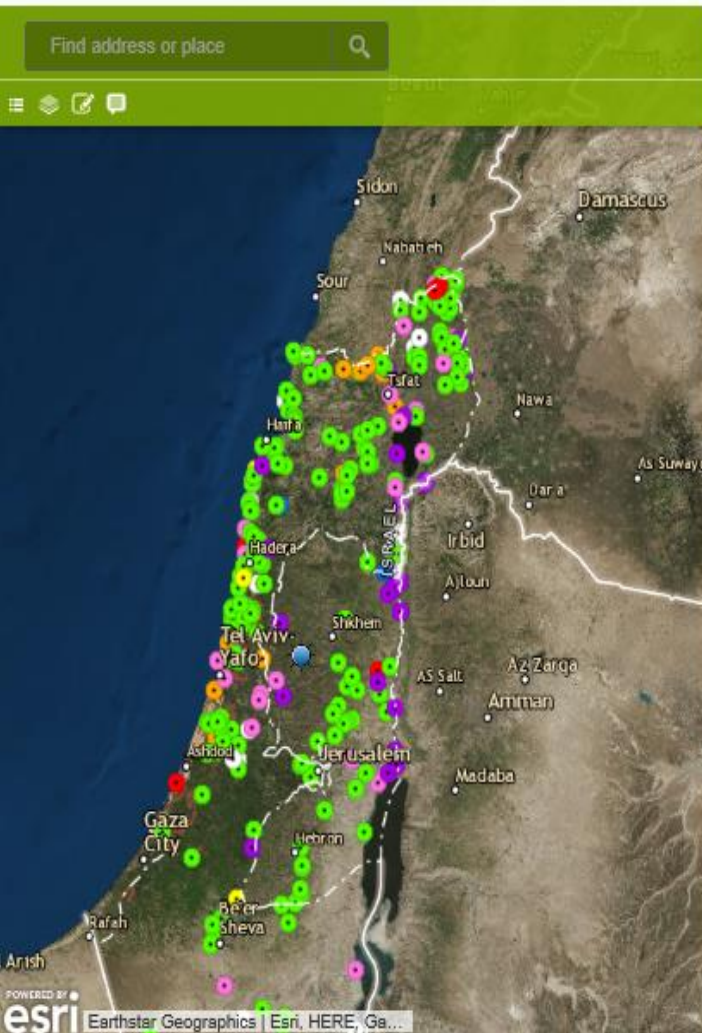
□ ממשק ממ"ג

אינטראקטיבי

ופתוח לאנשי

מקצוע ולציבור

הרחב

מכון דש"א - דמויה של ארץ

מכון דש"א - דמויה של ארץ

חיפוש

חיפוש

חפש במדור זה

ENGLISH

العربية

מרכז מידע גאוגרפי

מחקר ומדיניות

סקרי טבע ונוף

מכון דש"א

פרויקטים

משרד הדיור

אירועים

קישורים

כתובות וטלפונים

הצטרפות לרשימת תפוצה

צור קשר

עמוד הבית < פרויקטים < אתרים חינוניים לשמירת טבע

אתרים חינוניים לשמירת טבע

פרויקט ה"הוטספוטס" - איתור אתרים חינוניים לשמירה על המגוון הביולוגי

מהו פרויקט ה-HOT SPOTS?

פרויקט ה-HOT SPOTS מתמקד בשימור אתרים ובתי גידול ערכיים שאינם מוגנים, ואשר ההגנה עליהם קריטית לצורך קיום המגוון הביולוגי ושירותי המערכת החיוניים שהם מספקים לבריאות הציבור ורווחתו. לרוב מדובר באתרים קטנים, שגודלם מדומים בודדים ועד מאות דונמים, החיוניים לשימור המגוון הביולוגי בישראל. מטרת הפרויקט היא איתור, מיפוי וסיווג של אתרים מסוג זה, תיאור מצבם והאיומים החלים עליהם במטרה להפנות את תשומת הלב והמשאבים של גופי תכנון וביצוע שונים לקיומם ולחשיבותם של אתרים אלה. איתור השטחים נעשה על פי מגוון המינים המצוי בהם.

איך אפשר להשתמש במידע שנאסף ולתרום מידע חדש לפרויקט?

הפרויקט כולל מפה ארצית אינטראקטיבית של האתרים, חשיבותם וערכיותם, בצירוף מידע על דחיפות השמירה עליהם ומעמדם הסטטוטורי.

במפה הבאה מוצגים האתרים שנאספו עד כה. אתם מוזמנים להשתמש במידע זה. בלחיצה על אתר מסוים נפתח כרטיס המרכז את המידע הנוגע אליו. כדי להוסיף מידע על אתרים נוספים יש להיכנס לממשק הזה << הנחיות להוספת אתרים נוספים לפרויקט

מכון דש"א

שירותי המערכת האקולוגית

אתרים חינוניים לשמירת טבע

רקע

שילבי הפרויקט

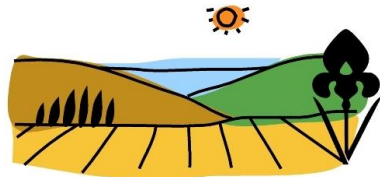
שאלון אתרים לשימור

המדריך ליישום

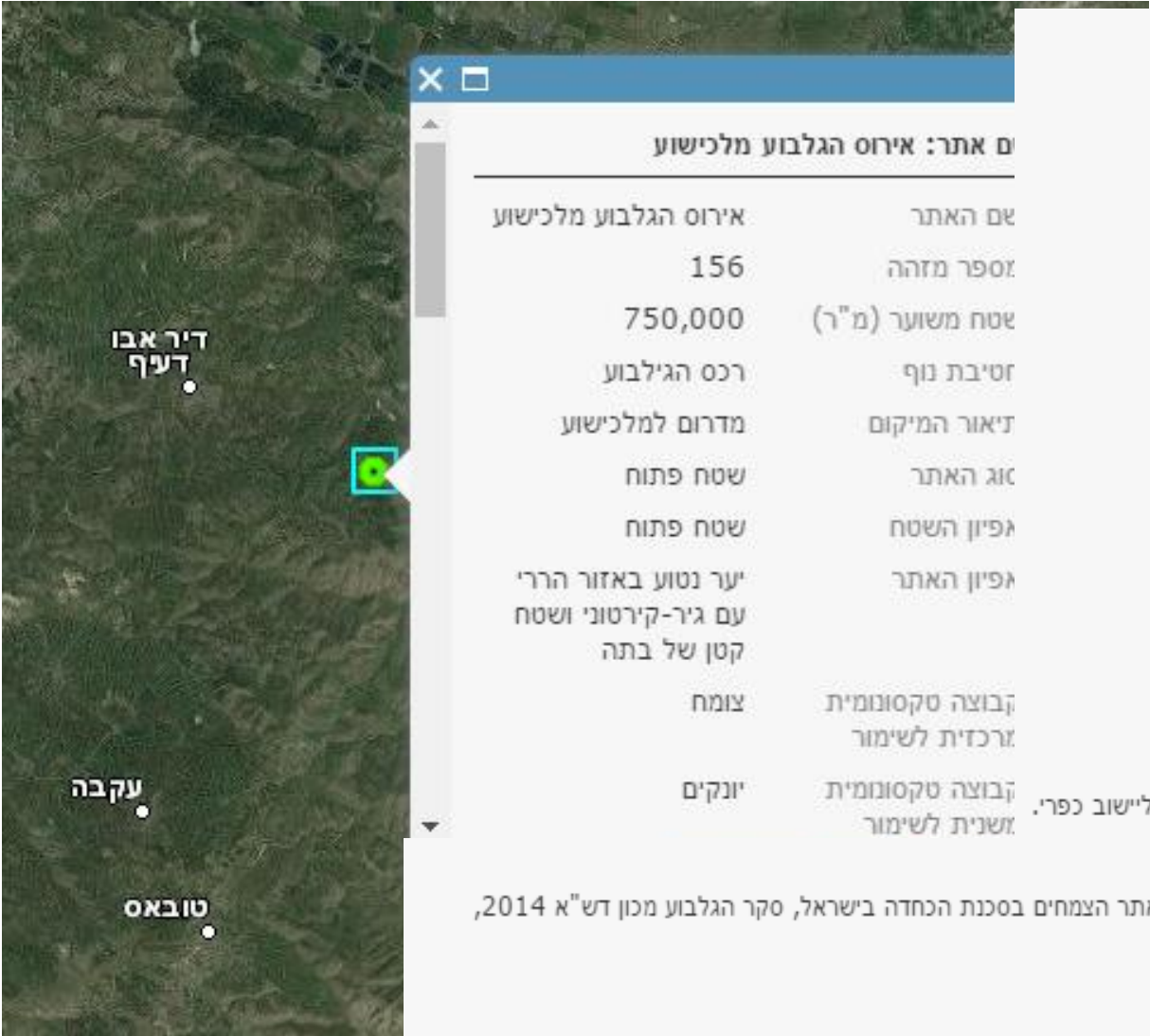
גישת שמ"א

סקרי טבע ונוף

איתור מוקדות (hotspots) חיוניות לשמירת טבע בישראל

מכון דוידסון לחינוך מדעי - דוידסון

מיני צמחים בסכנת הכחדה	אירוס הגלבווע , חלוק זוהרי
מיני צמחים נדירים שאינם בסכנת הכחדה	יסמין שיחני, סקליגריה חרמונית
חולייתנים בסכנת הכחדה	צבי ישראלי
חסרי חוליות בסיכון/נדירים	אין תיעוד
מיני חסרי חוליות שזה אתרם היחיד בישראל או בעולם	אין תיעוד
מיני צמחים/חולייתנים/פרפרי יום שזה אתרם היחיד בישראל או בעולם	אין תיעוד
מערכת אקולוגית מאוימת	האתר איננו במערכת אקולוגית מאוימת
תחום שיפוט	עמק המעינות
מרחב תכנון	עמק המעינות
יעוד הקרקע על פי תמ"א 35 - תכנית מתאר ארצית משולבת	מרקם שמור ארצי
יעוד הקרקע על פי תמ"א 22 - יערות ויעור	יער טבעי לשימור ויער נטע אדם קיים
יעוד הקרקע על פי תמ"א 8 - שמורות טבע וגנים לאומיים	אין
מחוז	צפון
יעוד קרקע על פי תכנית מתאר מחוזית	חקלאי/נוף כפרי פתוח
הערות לנושא תכנון וקניין	תכנית מתאר מקומית בהכנה להרחבת מלכישוע והפיכתו ממוסד רווחה ליישוב כפרי.
בעיות ממשק	ריבוי מטיילים בעונת הפריחה, ללא תשתיות מוסדרות לקליטת קהל.
מקורות מידע	הספר האדום - צמחים בסכנת הכחדה בישראל, שכבת מינים נדירים, אתר הצמחים בסכנת הכחדה בישראל, סקר הגלבווע מכון דש"א 2014, הספר האדום של החולייתנים בישראל
תאריך עדכון אחרון של כרטיס האתר	אוקטובר 16, 2016

תוצאות:

4. תיקי אתר

□ הוכנו 20 תיקי אתר מפורטים לאתרים

בעלי ערך שימור גבוה, החשופים גם

לאיומים משמעותיים

□ תיק אתר כולל מידע אקולוגי וסטטוטורי

מקיף והמלצות לשימור

איתור מוקדות (hotspots) חיוניות לשמירת טבע בישראל

(1) שוט האתר: חמרה
תיאור האתר: שטח בתרבות חמרה (חמרה סיונית אדומה), מוקף שטחים מעובדים. מדובר על גבעת אקליפטוסים נטושה (גבעה 80) שטח חבור ממזרח ומדרום לה.

(2) צילומי האתר:

שטח חבור ממזרח לגבעה 80 (צילום: נטית מנדלסון, 2004)

מפת ייחודי קרקע:

תכנית מקומית:

שד/126 (שמורת טבע רמת הכובש): תכנית מופקדת מאוקטובר 2017. מטרתה: ליישם שטח בודול 40 דונם לשמורת טבע במטרה לשמור ולהגן על בתי הגידול ייחודי של קרקע חמרה, על החי, הצומח והדגמים בתחום התכנית וכן על ערכי הטבע, הנוף וההורשת על מנת להכיריו על השטח כשמורת טבע. הוראות התכנית כוללות: שינוי יעוד משטח חקלאי לשמורת טבע, הגדרת השימושים וההוראות המותרים בתחומי התכנית וקביעת הנחיות ממשק בתחום שמורת הטבע.

(3) איום מוטסקי:

- האתר פרוץ לפעילות מטיילים ופעילות מסחרית, בעיקר בחלקו הדרומי.
- החורשה נמצאת בסכנת פגיעה משטח חקלאות ולכן חשופה לריסוסים ופגיעה מפולת חקלאות לנזק שטחיה.
- מגוון המינים בשטח החורשה נמוך יחסית, ככל הנראה בשל הנוכחות הנבונה של המין הפולש המצוי נטלי.

4. הצעות לשימור האתר:

- יש לתחום את שטח האתר ולמנוע בניית כלי רכב. יש לבצע סימון שבילים ומסלולי האתר.
- בשטח החורשה יש ריכוז גדול של חמציץ נטלי, המחייב טיפול כדי למנוע הכחדת צמחייה

הוט ספוט - פרויקט איתור אתרים חיוניים לשמירת המגוון הביולוגי

בתרונות רמת הכובש

מספר האתר: 335

1. תיאור פיזי של האתר:

א) מספר מזהה: 335

ב) ג"צ מרכזי: קד רוחב: 32°12'56.69"

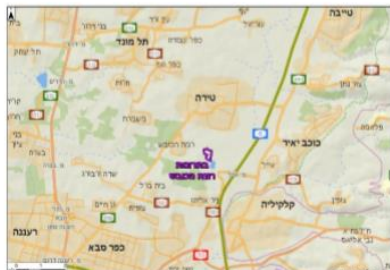
קו אורך: 34°57'3.74"

ג) שטח האתר: 120 דונם

ד) חשיבות נוף: שרון צפוני

ה) תיאור המיקום: מורחית לקיבוץ רמת הכובש

מפות התמצאות:

2. ערכיות האתר:

א) **מערכת אקולוגית:** קרקעית חמרה וכורכר במישור החוף. הכורכר והחמרה הם מהמערכות האקולוגיות הנדירות והמאוימות ביותר בישראל. נחשבות לאחד משלושת בני הגידול החשובים ביותר לשמירת צומח בישראל. רכסי הכורכר והחמרה השתרעו בעבר מהגליל ועד אזור עזה, וכיום מוערך כי פחות מ-13% משטחי החמרה והכורכר המקוריים נותרו כשטחים פתוחים שאינם מעובדים.

ב) ערכי הטבע באתר:

- **מיני צמחים אופייניים:** חורשת האקליפטוסים באתר דלה יחסית בצומח. לעומת זאת, ברוב שטח חבור יש גרינת קידה שעירה ולטים מרומי אלהים נלווים אובבון דגול ובתה של סירה קוצנית. עוד מהצומח באתר: רכפה מורחית, תורמוס ארץ ישראלי, תורמוס שעיר, אלקנת הצבעים והגיאופיטים: שום תל אביב, שום קצר, צבעוני ההרים, כלנית מצויה, חצב מצוי וסחלב קדוש.

• **מיני צמחים בסכנת הכחדה:**

שם המין	המספר האדום	קטגוריית IUCN
ציפורנית שרולית	6.8	CR
אלמונית שיכמי	4.7	EN
אובבון דגול	4.2	EN
ערב החוף	3.7	VU
תורמוס צהוב	4.2	EN
דבקת פלשת	4.7	EN
שמשוניית הטיפון	3.7	VU
קיסה סוכמנית	3.7	VU
עסיינית מנובבת	4.7	EN

- **מיני צמחים נדירים שאינם בסכנת הכחדה:** תורמוס שעיר ושום תל-אביב.
- **חשיבות האתר למינים שבתחומי:** אתר הצומח והצמחייה הטבעיים של חמרה וכורכר בשרון שנתרם הם שטחים קטנים ומקוטעים המהווים מובלעת בתוך שטחים מעובדים או שטחי בנייה. באתר זה נמצא מחלף חמרה מהמזרחיים ביותר בשרון, ואחד האתרים המעטים בשרון בהם נותרה צמחיית חמרה סיונית.

ברכות המלח עברונה

עמק בולען

תוצאות: 4. תיקי אתר

המידע מבוסס על סקירת חומר קיים:

- ☐ סקרי מכון דש"א
- ☐ רשות הטבע והגנים
- ☐ החברה להגנת הטבע
- ☐ רשויות ניקוז ונחלים
- ☐ מאמרים וספרות מקצועית
- ☐ תכניות מתאר
- סיור והשלמת מידע בשדה**

תכניות להמשך:

- ☐ איתור אתרים נוספים, אפיון ערכי הטבע והאיומים עליהם, והטמעתם בממשק האינטרנטי
- ☐ כתיבת תיקי אתר לאתרים נוספים
- ☐ עריכת סקר מקיף באתרים שלהם נכתבו תיקי אתר
- ☐ הרחבת תיקי האתר לתכנית עבודה מפורטת שתכלול ממשק, שיקום ושימור

צומת גורל

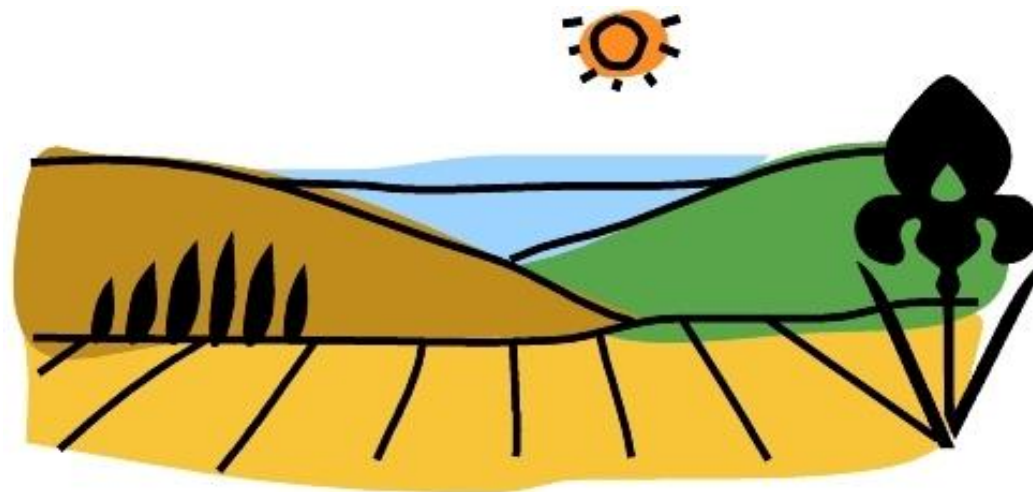
תודה על ההקשבה!

לסקרי טבע ומחקרים נוספים בקרו אותנו

ב- www.deshe.org.il

מוזיאון
הטבע
שטיינהרדט

אוניברסיטת תל אביב
TEL AVIV UNIVERSITY

מכון ד"ר א-צמורה של ארץ